

BITWY RZECZYPOSPOLITEJ W XVI – XVII WIEKU

Data	Miejsce	Dowódca	Strona przeciwna	Kto wygrał
1514	Orsza	Konstanty Ostrogski	Państwo Moskiewskie	Polska
1531	Obertyn	Jan Tarnowski	Moldawia	Polska
1579	Połock	Stefan Batory	Państwo Moskiewskie	Polska
1580	Wielkie Łuki	Stefan Batory	Państwo Moskiewskie	Polska
1581	Paków	Stefan Batory	Państwo Moskiewskie	Nierozstrzygnięta (nie zdobyto Pakowa)
1605	Kircholm	Jan Karol Chodkiewicz	Szwecja	Polska
1610	Kłuszyn	Stanisław Żółkiewski	Rosja	Polska
1620	Cecora	Stanisław Żółkiewski	Turecja	Turecja
1621	Chocim	Jan Karol Chodkiewicz	Turecja	Polska
1627	Oliwa	Arend Dickmann	Szwecja	Polska (bitwa morską)
1629	Trzciana	Stanisław Koniecpolski	Szwecja	Polska
1649	Zbaraż	Jeremi Wiśniowiecki	Kozacy, Tatarzy	Nierozstrzygnięta (nie zdobyto Zbaraża)
1651	Beresteczko	Jan II Kazimierz	Kozacy, Tatarzy	Polska
1673	Chocim	Jan Sobieski	Turecja	Polska
1683	Wiedeń	Jan III Sobieski	Turecja	Polska
1683	Parkany	Jan III Sobieski	Turecja	Polska

WIELKIE ODKRYCIA GEOGRAFICZNE

Data	Podróżnik	Narodowość	Odkrycie
1487 - 1488	Bartolomiej Diaz	Portugalczyk	<ul style="list-style-type: none"> • Przylądek Dobrej Nadziei • uważany za najbardziej na południe wysunięty przylądek Afryki
1492 - 1493	Krzysztof Kolumb	Genueńczyk (w służbie hiszpańskiej)	<ul style="list-style-type: none"> • Ameryka • wyspa San Salvador, dzisiaj Wyspy Bahama
1497 - 1498	Vasco da Gama	Portugalczyk	<ul style="list-style-type: none"> • morska droga do Indii
1499 - 1500	Amerigo Vespucci	Florentczyk (w służbie hiszpańskiej)	<ul style="list-style-type: none"> • wybrzeże Ameryki Południowej • potwierdził, że jest to nowy kontynent • od jego imienia w XVI wieku nazwano kontynent
1519 - 1522	Ferdynand Magellan	Portugalczyk (w służbie hiszpańskiej)	<ul style="list-style-type: none"> • pierwsza podróż dookoła świata • Magellan zginął w 1521 roku na Filipinach • wyprawę kontynuował jego zastępca Juan Sebastian del Cano
1519 - 1521	Ferdynand (Hernan) Cortez	Hiszpania	<ul style="list-style-type: none"> • podbój Meksyku • pokonanie Azteków zamieszkujących te tereny
1531 - 1534	Francisco Pizarro	Hiszpan	<ul style="list-style-type: none"> • podbój Peru • pokonanie Inków zamieszkujących te tereny
1577 - 1580	Francis Drake	Anglik	<ul style="list-style-type: none"> • druga podróż dookoła świata • był korsarzem w służbie królowej Anglii Elżbiety I • nagrodzono go tytułem szlacheckim
1772 - 1775	James Cook	Anglik	<ul style="list-style-type: none"> • trzecia podróż dookoła świata • opłynięcie świata ze wschodu na zachód • poprzednie wyprawy Magellana i Drake'a z zachodu na wschód

MIEJSCE	DATA	PAŃSTWO	RODZAJ UNII	WŁADCA	PRZYCZYNY	POSTANOWIENIA
	1300 - 1306	Czechy - Polska	personalna	Wacław II Wacław III	<ul style="list-style-type: none"> rozbiór dzielnicowy w Polsce ekspansja polityczna Czech 	<ul style="list-style-type: none"> Wacław II stopniowo upomniawszy ziemie polskie w 1300 roku koronował się na króla Polski Wacław III w praktyce nie objął rządów, gdyż wkrótce został zamordowany
	1370 - 1382	Węgry - Polska	personalna	Ludwik Węgierski	<ul style="list-style-type: none"> wyginięcie dynastii Piastów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> w wyniku II zjazdu w Wyszehradzie Kazimierz Wielki zobowiązał się, że w razie jego bezpotomnej śmierci tron ma objąć jego siostrzeniec Ludwik Węgierski
Krewo	1385	Wielkie Księstwo Litewskie - Polska	personalna	Władysław Jagiełło Jadwiga	<ul style="list-style-type: none"> zagrożenie ze strony Zakonu Krzyżackiego 	<ul style="list-style-type: none"> małżeństwo Władysława Jagiełły z królową Jadwigą objęcie tronu polskiego przez Władysława Jagiełłę chrzest Władysława Jagiełły chrystianizacja Litwy
Wilno Radom	1401	Wielkie Księstwo Litewskie - Polska	personalna	Władysław Jagiełło	<ul style="list-style-type: none"> wznowienie unii po śmierci Jadwigi (1399) 	<ul style="list-style-type: none"> dożyłostwo wielkim księciem litewskim Witold kuzyn Władysława Jagiełły
Hurodlo	1413	Wielkie Księstwo Litewskie - Polska	personalna	Władysław Jagiełło	<ul style="list-style-type: none"> chęć pogłębienia unii między państwami 	<ul style="list-style-type: none"> wprowadzenie instytucji odrębnego wielkiego księcia litewskiego przyjęcie do herbów przez polską szlachtę bojarów litewskich
	1440 - 1444	Węgry	personalna	Władysław Warneńczyk	<ul style="list-style-type: none"> opróźnienie tronu węgierskiego 	<ul style="list-style-type: none"> unia zakończyła się po śmierci króla Władysława w bitwie pod Warną

Lublin	1569	Wielkie Księstwo Litewskie	realna	Zygmunt II August	<ul style="list-style-type: none"> bezdzielnosc ostatniego męskiego przedstawiciela rodu Jagiellonców 	<ul style="list-style-type: none"> współne: wojna, polityka zagraniczna, moneta, monarchia odrębne: skarb, wojsko, prawo, urzędy
	1576 - 1586	Siedmiogród	personalna	Stefan Batorego	<ul style="list-style-type: none"> wybór Stefana Batorego na króla Polski 	<ul style="list-style-type: none"> małżeństwo Stefana Batorego z Anną Jagiellonką
	1592 - 1599	Szwecja	personalna	Zygmunt III Waza	<ul style="list-style-type: none"> wybór Zygmunta III Wazy na króla Polski, a następnie wstąpienie na tron szwedzki po śmierci ojca 	<ul style="list-style-type: none"> unia zakończyła się na skutek detronizacji Zygmunta III w Szwecji
	1697 - 1763	Saksonia	personalna	August II Mocny August III Sas (Wettinowie)	<ul style="list-style-type: none"> wybór Augusta II i Augusta III na królów przez szlachtę polską 	<ul style="list-style-type: none"> w latach 1706 - 1709 August II zrzekł się tronu polskiego, ale po trzech latach wrócił w latach 1733 - 1736 było dwóch władców Polski: August III Sas i Stanisław Leszczyński
	1807 - 1815	Saksonia Księstwo Warszawskie	personalna	Fryderyk August Wettin	<ul style="list-style-type: none"> powstała na mocy postanowień traktatu w Tylicy 	<ul style="list-style-type: none"> Fryderyk August Wettin był wnukiem Augusta III unia zakończyła się po klęsce Napoleona i upadku Księstwa Warszawskiego
	1815 - 1831	Rosja Królestwo Polskie	personalna	Aleksander I Mikołaj I	<ul style="list-style-type: none"> powstała na mocy postanowień kongresu wiedeńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> królestwo zostało utworzone z części ziem Księstwa Warszawskiego unia zakończyła się po detronizacji 23 I 1831 Mikołaja II w czasie powstania listopadowego

Data	Miejsce	Państwo	Postanowienia
1018	Budziszyn pokój	Cesarstwo Niemieckie	<ul style="list-style-type: none"> Milsko i Łużyce na rzecz Polski Cesarstwo zobowiązało się wysłać posiłki Polsce na wyprawę kijowską
1343	Kalisz pokój	Państwo Krzyżackie	<ul style="list-style-type: none"> ziemia dobrzyńska i Kujawy do Polski Pomorze Gdańskie i ziemia chełmińska dla Zakonu Krzyżackiego
1348	Namysłów pokój	Czechy	<ul style="list-style-type: none"> zrzeczenie się praw do Śląska przez Kazimierza Wielkiego
1411	Toruń I pokój	Państwo Krzyżackie	<ul style="list-style-type: none"> Zmudź do Litwy na czas życia Władysława Jagiełły i Witolda utrącona na początku wojny ziemia dobrzyńska wróciła do Polski
1466	Toruń II pokój	Państwo Krzyżackie	<ul style="list-style-type: none"> podział Państwa Krzyżackiego na Prusy Zakonne i Prusy Królewskie Prusy Królewskie włączone do Polski (Pomorze Gdańskie, ziemia chełmińska i michałowska, Warmia, Malbork i Elbląg) Prusy Zakonne lennem państwa polskiego
1582	Jam Zapolski rozejm	Rosja	<ul style="list-style-type: none"> utrącone na początku wojny Inflanty wracają do Polski do Litwy przyłączono ziemie połocką
1618/1619	Dywilin, Dywilno (Deulin) rozejm	Rosja	<ul style="list-style-type: none"> ziemia czernihowska, smoleńska i siewierska do Rzeczypospolitej
1621	Chocim pokój	Turcja	<ul style="list-style-type: none"> potwierdzenie prawa wtrącania się Turcji w sprawy Mołdawii obietnica zaprzestania najazdów tatarskich na Polskę (lennicy tureccy) obietnica zaprzestania najazdów kozackich na Turcję (poddani króla Polski)
1629	Altmark rozejm	Szwecja	<ul style="list-style-type: none"> Inflanty na rzecz Szwecji porty pruskie oprócz Gdańska, Pucka, Królewcą i Libawy na rzecz Szwecji 3,5% cła z handlu gdańskiego na rzecz Szwecji

1634	Polanów pokój	Rosja	<ul style="list-style-type: none"> • potwierdzenie postanowień rozejmu w Dywilnie • król Władysław IV zrzeka się pretensji do tronu rosyjskiego
1635	Sztumska Wieś rozejm	Szwecja	<ul style="list-style-type: none"> • Inflanty pozostają w rękach szwedzkich • do Polski wracają porty pruskie • zostaje zniesione cło na handel gdański
1660	Oliwa pokój	Szwecja	<ul style="list-style-type: none"> • Inflanty pozostają w rękach szwedzkich • król polski Jan Kazimierz zrzeka się pretensji do tronu szwedzkiego • potwierdzenie niezależności Prus (traktaty welawsko-bydgoskie 1657)
1667	Andruszów rozejm	Rosja	<ul style="list-style-type: none"> • Rosja uzyskała ziemię czernihowską, siewierską i smoleńską oraz Ukrainę Lewobrzeżną
1672	Buczacz pokój	Turcja	<ul style="list-style-type: none"> • Braclawszczyzna, Podole i Ukraina Prawobrzeżna na rzecz Turcji • Rzeczpospolita miała płacić Turcji haracz
1686	Moskwa pokój Grzymułtowskiego	Rosja	<ul style="list-style-type: none"> • potwierdzenie postanowień rozejmu w Andruszowie
1699	Karłowice pokój	Turcja	<ul style="list-style-type: none"> • Braclawszczyzna, Podole i Ukraina Prawobrzeżna wracają do Polski

Przywileje szlacheckie

Rok	Miejsce	Władca	Treść przywileju
1374	Koszyce	Ludwik Węgierski	<ul style="list-style-type: none"> zwolnienie szlachty z podatków z wyjątkiem dwóch groszy z łana chłopskiego w zamian szlachta zgodziła się wybrać jedną z córek władcy na króla Polski
1388	Piotrków	Władysław Jagiełło	<ul style="list-style-type: none"> obowiązek wykupu szlachcica z niewoli przez króla, jeśli dostał się do niej poza granicami kraju
1422	Czerwińsk	Władysław Jagiełło	<ul style="list-style-type: none"> gwarancja nietykalności majątkowej szlachty (konfiskata majątku tylko po wyroku sądu) zakaz łączenia stanowiska sędziego ziemskiego i starosty
1423	Warta	Władysław Jagiełło	<ul style="list-style-type: none"> prawo szlachty do wykupienia majątku „krnąbrnych i nieużytecznych” sołtysów szlachta miała sama wyceniać wartość sołectw
1430 1433	Kraków Jedlnia	Władysław Jagiełło	<ul style="list-style-type: none"> <i>neminem captivabimus nisi iure victum</i> – Nikogo nie będziemy więzić bez wyroku sądowego gwarancja nietykalności osobistej szlachty (uwięzienie mogło nastąpić tylko po wyroku sądowym)
1454	Cerekwica Nieszawa	Kazimierz Jagiellończyk	<ul style="list-style-type: none"> zakaz wydawania nowych praw, nakładania podatków i zwoływania pospolitego ruszenia bez zgody szlachty (sejmików ziemskich)
1496	Piotrków	Jan Olbracht	<ul style="list-style-type: none"> ograniczenie prawa chłopów do opuszczania wsi: <ul style="list-style-type: none"> ❖ tylko 1 chłop w roku miał prawo opuścić wieś ❖ nie mógł to być jedynak zwolnienie szlachty z ceł na towary z własnych dóbr zakaz nabywania dóbr ziemskich przez mieszczan
1501	Mielnik	Aleksander Jagiellończyk	<ul style="list-style-type: none"> przekazanie najwyższej władzy w państwie senatowi w praktyce nie wszedł w życie
1505	Radom	Aleksander Jagiellończyk	<ul style="list-style-type: none"> konstytucja nihil novi – nic o nas bez nas potwierdzenie wcześniejszych przywilejów król nie mógł wydawać nowych praw bez zgody szlachty